

Het bewijs van de star

Céline Linssen

'De klassieke driedeling van star/rol/image funktioneert niet meer...' ¹ Dit is een gegeven dat zich wrekt in de jaarlijkse show rond de uitreiking van de Oscars, een show die een steeds eendimensionaler karakter krijgt. De hedendaagse acteurs en actrices zijn geen *stars* meer, hun 'levensechte' verschijning op het podium, wanneer ze tot de gelukkige gehuldigden behoren, of in de zaal, teleurgesteld maar dapper applaudisserend voor hun kollega's, gaat geen enkele spanningsvolle verbintenis aan met de rol die ze in hun film spelen. Acteurs en actrices die verschijnen als gewone, alledaagse mensen die in spanning zitten voor een voor hen belangrijke prijsuitreiking.

Wat deze beroepsfilmers missen is een *image*, precies dat element dat in staat is de persoon van de acteur met zijn filmrol te verbinden. De acteur *is* niet het image, de filmrol *is* niet het image. Het image betreft de specifieke relatie van de acteur tot de door hem gespeelde rollen. De uitdrukkingsloosheid van Dietrich, de beheerste gestileerdheid van James Mason, ² het ordinaire van Mae West, de geveinsde importantie van Edward Everett Horton – het image als die nimmer aflatende spanning tussen acteur en rol.

Bij de star staan acteur en rol via het image in een permanente wisselwerking: iedere filmrol voegt iets toe aan het image van de star dat, de filmrol overstijgend, een verbintenis met de acteur zal aangaan. En omgekeerd: iedere publieke verschijning van de star voegt iets toe aan zijn image, wat op zijn beurt weer zijn neerslag vindt in zijn filmrollen.

De publieke verschijning van de echte star verschilt dan ook niet zoveel van zijn verschijning in een film: in beide gevallen wordt er iets toegevoegd, wordt er gesleuteld aan de constructie die zijn image is. Dat maakt dat er bij iedere verschijning van de star iets te beleven valt.

Bij de hedendaagse *instant-stars* echter, 'steeds nieuw en onherkenbaar', ³ bestaat geen continuïteit tussen rol en persoon: de gezonde, blozende

boerenmeid in *PLACES IN THE HEART* en de hysteriese, uitgelaten verschijning van Sally Field op het podium hebben niets met elkaar te maken. De instantstar en de filmrol worden niet verbonden door een image dat de acteur ook buiten zijn verschijning in de film herkenbaar en geliefd maakt, een image dat ervoor zorgt dat bij iedere verschijning van de star zijn gehele filmkarrière aan het toeschouwersoog voorbijtrekt en aangevuld kan worden. Een vreemde kontradiktie: de *industrie* van de Hollywoodprodukten was in staat individuele stars te ontwikkelen, de hedendaagse behoefte tot individualisering kreëert nog slechts vervluchtigende schaduwen.

Sally Field lijkt iets dergelijks wel vermoed te hebben, getuige de strekking van haar dankwoord: na haar eerste Oscar (in 1980, voor haar titelrol in *NORMA RAE*) voelde zij zich nog niet geheel en al verzekerd van de liefde van het publiek, maar nu, na deze tweede Oscar... 'You like me! You like me!', probeert zij zichzelf en de zaal te overtuigen. Waar zij hier op doelt, is precies de liefde van het publiek die niet samenvalt met enerzijds de appreciatie van de verscheidene filmrollen, of anderzijds de sympathie voor de acteur als persoon. De publieksliefde overstijgt deze beide 'toevaligheden' en richt zich op iets synthetiserends: het image.

'Now I know you really like me!' Bij het ontbreken van een image klinkt het als een wanhoopskreet.

Hoezeer er tijdens de Oscar-uitreiking ook moeite gedaan wordt de met een nominatie vereerde vakmensen en de gasten met een aura van 'bekendheid' te omhullen, het hele gebeuren blijft het karakter houden van een feestje dat een aantal mij totaal vreemde mensen elkaar bereid hebben. Mensen die elkaar een image proberen toe te klappen, een party van louter claqueurs.

En dan, plotseling, staan er twee degelijke ouderwetse stars op het podium: Cary Grant en James (Jimmy) Stewart. Maar de eerste blik op hen is ontluisterend: het zijn oud geworden stars, gedrongen gestalten, wit haar, een moeizame tred, beiden voorzien van exakt dezelfde bril met een zwaar zwart montuur dat hun gezichten bijna vermomt. Twee stars die fysiek onherkenbaar zijn geworden: op straat zouden ze in de massa ondergaan.

Grant (81) leidt Stewart (77) in en – het kan geen toeval zijn – brengt de scène uit *PHILADELPHIA STORY* in herinnering, waarin hij, vijfenveertig jaar geleden, eveneens de aangever en niet geveinsde bewonderaar van 'Jimmy' was, die een dronken personage moest neerzetten.⁴ De anekdote komt niet geheel bij het publiek over. Dan een kollage van scènes uit de vele films waarin Stewart geglorieerd heeft. Voorbereidingen op de opkomst van Stewart, die natuurlijk de funktie van een hommage hebben, maar die tevens – doordat zij het image van Stewart *in herinnering brengen* – het stardom van Stewart in een ver verleden plaatsen. Wanneer Stewart uitein-

delijk op het podium verschijnt, is dat een konfrontatie van een bejaarde akteur met zijn image van weleer. Een konfrontatie die niet anders dan pijnlijk kan zijn, ondanks of misschien juist dankzij de omstandige inleiding die de 77-jarige Stewart herkenbaar had moeten maken.

Stewart neemt het applaus in ontvangst, we zien zijn lippen 'thank you' en 'enough' bewegen.

En dan begint hij te spreken.

En na nog geen twee seconden heeft hij het bewijs van de star geleverd – met zijn *stem*: ietwat nasaal, lichtelijk een aardappel in de keel (zonder echter ooit bekakt te worden), woorden die net iets te lang worden aangehouden, soms een stemdaling door het gebruik van net iets te veel adem. Het is deze stem die de gefragmenteerde kollage van suksesscènes van een 'lichaam' voorziet, het is zijn stem die onverbiddelijk zijn vele filmrollen aan zijn persoon bindt, want het is zijn stem die zijn image – waaraan men door zijn ouderdom leek te twijfelen – herstelt, of liever, zijn stem bewijst dat dat image nooit verdwenen is.

Zowel Stewart als Grant (Grant: staccato, soms lijkt het of hij slist) kunnen het zich permitteren zich door hun ouderdom te 'vermommen': wanneer zij beginnen te spreken, horen we een stem die niet hoeft te zeggen: 'You like me'.

Noten

1. Eric de Kuyper en Paul Verstraten, 'Une certaine tendance...', in: *Skrien* 141, 1985, p. 6.
2. Idem.
3. Eric de Kuyper, 'Akteren met stijl', in: *Skrien* 138, 1984, pp. 66-67.
4. Zie Peter Delpeut, 'Aantekening', in: *Versus* 1984, nr. 1, pp. 101-102.

P.S.

Over de indeling star/rol/image heb ik het iets uitvoeriger gehad in: E. de Kuyper, 'Hanna Schygulla: een nieuwe Star?', in: *Jaarboek Film*, 1982, pp. 85-89. 'Klassiek' is deze, in zover ze als een vanzelfsprekendheid overgenomen werd (ook door ons, Eric de Kuyper/Paul Verstraten, in het in noot 1 geciteerde artikel), terwijl ze oorspronkelijk enkel bedoeld was als een voorlopige indeling, in een vaak al te vage probleemstelling. De benoeming 'klassiek' – door onszelf 'ironisch', door Céline Linssen letterlijk gebruikt – 'vleit' wel de uitvinder ervan, maar dwingt hem tegelijk tot een verdere uitwerking. Zo niet, dan hebben we te maken met wat elders in dit nummer besproken wordt als de 'mythe van een traditie'! (*E.d.K.*)